

A közoktatás SWOT-analízise 4.

A szülők

Nagyon sok gondot okoznak a család és az iskola közötti kompetenciahatárok bizonytalanságai. Nem egyértelmű ugyanis, hogy kinek pontosan meddig terjed a jogosítványa. Így míg az egyik oldalon a felelősség teljes áthárítása jellemzi a szülők egy részét, a másikon tartja magát az álláspont, mely szerint az iskolának nincs joga beleszólni a gyerek nevelésébe, az kizárólag a szülő privilégiuma. Az eredményekhez Kádár Judit fűzött kommentárt.

A szülőkkel kapcsolatban a válaszadók 26 erősséget és 90 gyengeséget említettek meg. Az erősségek és gyengeségek tematikája több ponton érintkezik. Az együttműködés megléte, az erősségeknél, hiánya a gyengeségeknél merül fel. A megrendelői öntudat erősödése pozitív, a jogok egyoldalú emlegetése negatív vonás. A korszerű oktatás iránti igény az egyik oldalon, a merev teljesítményközpontúság a másik oldalon jelenik meg. A kép azért is rendkívül sokszínű, mivel a szülők társadalmi szociális helyzetük, iskolázottságuk, a gyermekeikkel kapcsolatos elvárásaik, ambícióik, az iskola iránti attitűdjük szempontjából rendkívül heterogén.

Erősségek

Viszonylag nagy számban fogalmazódik meg a felismert közös célok és értékek alapján történő *együttműködés* jelentősége, a szülőknek a döntésekbe történő bevonásának lehetősége és haszna, a szülői érdekérvényesítés iskola demokráciát erősítő és légből, nevelői hatékonyságot fokozó hatása. Egyre markánsabban nyilvánulnak meg a szülők elvárásai a korszerű oktatás iránt, egyre érzékelhetőbb a megrendelői öntudat erősödése. Nehéz megállapítani, hogy melyik ponton fordul át e tendencia megítélése az iskolai tevékenységet erősítőből gyengítő hatásúba.

Többen megemlítik, hogy vannak együttműködésre kész szülői csoportok. Igaz, hogy ez az együttműködés csupán „sziget a dzsungelben”, de ha a pedagógus nem hagyja veszni, komoly pozitív hozadéka van. Felmerül olyan vélemény is, mely szerint a működőképes család–iskola kapcsolat inkább a pedagógusokon múlik, mint a szülőkön, tehát ezt inkább az iskola, a pedagógusok erősségei között kell feltüntetni. Előfordulhat, hogy a fenntartó erőszakossága gátolja, hogy ez a kapcsolat egyáltalán létrejöhessen. A véleményekből kiderül, hogy ennek az együttműködésnek különböző megjelenési formája van. A segítségnyújtás lehet anyagi természetű (szülői alapítványok, szponzorálás), a szülők éppen azért, mert személyükben érdekeltek, könnyen mozgósíthatók az iskoláért végzendő feladatok elvégzésére. Néhányan erősségként értelmezik a különböző családok kultúrájának, a sokféle nevelési stílusnak az együttességéből adódó sokszínűséget.

Az iskolától részben függetlenül, de a pedagógiai munka szempontjából feltétlenül pozitívként merül fel a szülők többségének *gyermekközpontúsága*, a saját gyermekét védő attitűdje és az a tagadhatatlan tény, hogy ő az, aki minden – szerepéből természetesen fakadó – elfoglaltsága mellett a legtöbbet tudja a saját gyerekéről.

1. táblázat

Erősségek	Említések száma	Említések gyakorisága (%) n=26
Partneri kapcsolat az iskolával	10	38,5
Készség a segítségnyújtásra	8	30,8
Anyagi támogatás	3	11,5
Gyermekközpontúság	3	11,5
A családok sokfélesége	2	7,7

Gyengeségek

A szülők említett gyengeségei négy témakörbe sorolhatók. A legnagyobb hangsúllyal a családi nevelés hiányosságai kerülnek elő, nem sokkal maradnak el a család és az iskola közötti kapcsolat problémái, és jelentős az aránya a szülők és a pedagógusok által képviselt értékrend különbözőségéből eredő gondoknak. Kisebb gyakorisággal, de felmerül néhány, a család helyzetét meghatározó és az iskolával kialakuló kapcsolatot is befolyásoló társadalmi szintű jelenség.

A *családi nevelés hiányosságai* között vezető helyen vannak a család által közvetített negatív életminták. Ezek a legkülönbözőbbek lehetnek a fogyasztói ideál kritikátlan képviselésétől a célnélküliségen keresztül egészen a deviáns viselkedési módokig. A családok egy része az elsődleges szocializációt is elhanyagolja, számos alacsonyán szocializált szülő alkalmatlan és felkészületlen arra, hogy saját gyermekét nevelje, tovább örökíti az igénytelenséget, a fejletlen szociális kultúrát. Megfogalmazódik az is, hogy a családok jelentős része nem nyújt sem anyagi, sem pedig érzelmi biztonságot a gyermekének. Az egyik válaszadó így fogalmaz: „2 éves korig kiskirályfik és királynék, utána csak problémák a gyerekek. Nem csoda, hogy nem értik meg a világot ilyen szemlélet mellett.”

Az elhanyagoláson és a közömbösségen kívül felmerül a szülők tehetetlensége, eszköztelensége a gyermek nevelésében, a követelmények hiánya, az igénytelenség, ami igencsak megnehezíti a gyermek iskolai pályafutását és a pedagógus munkáját. A válaszadók megemlítik még a bizalmatlanságot és az egyes családokban előforduló erőszakot is.

Nyilván más társadalmi rétegekben gyakori a gyerek hajszolása a minél jobb tanulmányi eredmény elérésére és az egyéni karrier érdekében a kemény, teljesítményközpontú oktatás megkövetelése az intézménytől.

A család és az iskola kapcsolati zavarainak jelentős hányadát az okozza, hogy a szülők egy része áthárítja a felelőséget az iskolára, és *nem hajlandó részt vállalni a nevelésből*. Többen ingyenes szolgáltató helynek tekintik az iskolát, amelynek az a dolga, hogy megnevelje a gyereket. A felelősség áthárítása gyakran az iskolával, a pedagógussal szembeni kritikus, sőt

nem ritkán ellenséges attitűddel párosul. A szülők nagy részéből hiányzik az iskola, a pedagógus iránti tisztelet, és vannak olyan rétegek, amelyek az iskola által közvetített tudást is értelmetlennek tartják. Lenézik a tanári szakmát, folyamatosan bírálják a pedagógusokat, és negatív véleményüket gyermekeik előtt sem leplezik.

Nagyon szűk az a réteg, amely kész és képes az iskola együttműködő partnerévé válni: sokkal gyakoribb, hogy *a felmerülő problémákért a pedagógusokat okolják*. Elvárásaikat általában ritkán, s ha mégis, nagyon rossz hatásokkal kommunikálják. Gyakran hangoztatják azonban a jogaikat, miközben képtelenek a valódi érdekérvényesítésre. A jogérvényesítésben többnyire gyakorlatlanok, és ha nem érnek célt, előfordul, hogy agresszíven lépnek fel a pedagógusokkal szemben.

Nagyon sok gondot okoznak a család és az iskola közötti *kompetenciahatárok bizonytalanságai*. Nem egyértelmű ugyanis, hogy kinek pontosan meddig terjed a jogosítványa. Így míg az egyik oldalon a felelősség teljes áthárítása jellemzi a szülők egy részét, addig a másikon tartja magát az az álláspont is, mely szerint az iskolának nincs joga beleszólni a gyerek nevelésébe, az kizárólag szülő privilégiuma.

Az iskola a legszélsőségesebb szülői elvárásokkal kénytelen szembesülni. Akad olyan szülő, aki elvárja, hogy a pedagógusok tolerálják az ő „problémás” gyermekét, miközben megköveteli, hogy más „problémás” tanuló ne járjon az ő gyermekével egy osztályba. A szülők egy hányada rosszul tűri a különböző kultúrák egyidejű jelenlétét az iskolában, s mialatt az iskola integrálni törekszik, inkább a szegregációt részesítik előnyben.

Nem ritka az sem, hogy szülők „falaznak” a gyermeküknek, felmentik őket, ha szabályt szegnek, segítenek abban, hogy megússzák a büntetést. Mint a szülői gyengeségeket fokozó jelenséget a válaszadók megemlítik az általános egzisztenciális problémákat, a munkanélküliséget, a szülők többségének hajszoltságát, valamint a családok általános válságát, a családok jelentős részének szétesését, az egyszülős családok számának növekedését, valamint a gyermekvállalási kedv hanyatlását.

2. táblázat: A szülők gyengeségeinek összesített listája (gyakorisági rangsor)

Gyengeségek	Előfordulás	Gyakoriság (%) N=90
Kritikus, ellenséges attitűd a pedagógussal, az iskolával szemben	12	13,3
Elsődleges szocializációs hiányosságok, igénytelenség	11	12,2
Negatív életminták nyújtása	11	12,2
A nevelői felelősség áthárítása az iskolára	11	12,2
Elhanyagolás, érdektelenség, a	10	11,1

2. táblázat: A szülők gyengeségeinek összesített listája (gyakorisági rangsor)

Gyengeségek	Előfordulás	Gyakoriság (%) N=90
biztonság hiánya		
A kompetenciahatár bizonytalanságai	8	8,8
Hiányzó készség és képesség a partneri szerepre	6	6,6
Értékkülönbségek	6	6,6
Válságjelenségek a családban (lazuló kapcsolatok, szétesés, elbizonytalanodás stb.)	5	5,5
A jogérvényesítésben tapasztalható visszásságok	5	5,5
Teljesítmény-központúság	3	3,3
Egzisztenciális problémák	2	2,2

Szekszárdi Júlia

Megjegyzések a szülők értékelésének margójára

Álló hete halasztom ezt a kommentárt, úgyhogy nagyon frappáns mentséget kell találnom, hogy elkerüljem a megkövezést. Íme: a múlt hét szerdáján befejeződött legkisebb lányom érettségije (ökröt vágtunk, tósztot mondtunk, gyermek a mennyekben, anyja pihegve el a balfenéken), így – huszonhárom év után – megszűntem „közoktatási anya” lenni. Jól látható tehát, hogy az írás halogatása nem késlekedés volt, hanem példás önmegtartóztatás az objektivitás esélyének visszanyerése végett.

A meccs végeredménye (90:26 a szülői rossz tulajdonságok javára) azonban kissé még így, újdonsült objektivitásom birtokában is megviselt. Ilyenek lennének, ilyen lettem volna nagy valószínűséggel magam is ennyi éven keresztül? Egyáltalán kik ennek a lehetetlen társaságnak a tagjai, akikről több mint háromszor annyi rossz, mint jó mondható?

A KSH 2001-es népszámlálási adatai szerint 5 647 658 ember (volt akkor) szülő széles e hazában, a teljes népességnek több mint a fele. A teljes népességbe persze az újszülöttek és az aggastyánok is beletartoznak, úgyhogy menjünk közelebb és nézzük a felnőtteket 30 és 60 év között. Így már kicsit bonyodalmasabb munka a táblázatokból kitermelni a számunkra fontos adatot a szülők létszámáról, de néhány összeadás és szorzás után megvan ez is: a 30-60 év közötti lakosság kb. 83%-a szülő. Róluk beszélünk, nekik állítottuk ki ezt a nem túl fényes bizonyítványt.

Mármost, ha az ország fele lakosságáról, „közoktatási szülő korú” felnőttjeinek több mint 80%-áról beszélünk, akkor szó mi szó, magunkról beszélünk. Ez – ha így van – már önmagában is elég kínos. Tetézi a bajt, hogy nagyon nagy valószínűséggel még csak nem is ez történt. A pozitívumok és negatívumok felsorolásából énelőttem négy szülői réteg körvonalai rajzolódna ki: kettő nagyon markáns és kettő meglehetősen elmosódott csoport kontúrjai.

1. (markáns, pozitív) Az *eminens, icipicit stréber szülők csoportja*. Az ide tartozó szülő együttműködő, vagyis egyetért, közös értékeket vall a pedagógussal, anyagilag támogatja az iskolát (az alapítványát), részt vesz a szülői munkaközösség felelősségteljes munkájában, kifesti a tornatermet, szendvicset készít a farsangi mulatságra, tüntet vagy petíciót ír alá a tanár elbocsátások, iskolabezárások ellen.
2. (elmosódott, pozitív) A *jó fogyasztók csoportja*. Az ide tartozó szülő igényes, támogatja a korszerű oktatási-nevelési módszereket (hogy pontosan miket, az nem kerül részletezésre), megrendelői viszonyban áll az iskolával, de nem túl öntudatos, bíráló, irreális teljesítménybe hajszoló módon áll szemben – sem a gyerekével, sem a pedagógussal.
3. (markáns, negatív) A *neveletlen, renitens szülők csoportja*. Az ide tartozó szülő egyáltalán nem, vagy negatív életmintákat nyújtva neveli gyermekét, saját – igénytelenségéből, szocializációs hiányosságaiból, illetve a pedagógiai normákkal összeegyeztethetetlen értékrendjéből fakadó – nevelési kudarcaiért nem önmagát, hanem (ellenségesen, agresszívan) az iskolát, a pedagógusokat teszi felelőssé. Nem együttműködő, vagyis nem fogad szót, a dolgát nem végzi el, viszont követelőzik, a jogairól szájal és elvárja, hogy a pedagógusok szót fogadjanak neki és az ő munkáját is elvégezzék. Így persze nem is lehet vele kommunikálni.
4. (elmosódott, negatív) A *szerencsétlen szülők csoportja*. Az ide tartozó szülő komoly egzisztenciális, családi, érzelmi problémákkal küszködik: elvált, elvesztette az állását, testi, lelki, anyagi gondok gyötrik. Nehézségei ellepik, és bár nemigen marad ideje, ereje a gyerekére, inkább sajnáljuk, mintsem haragszunk rá.

Ha a vonásegységekből kirajzolódó markáns csoportokra tekintünk (a szülői pozitívumok 81%-a, míg a negatívumok 97%-a hozza létre ezeket), a közelmúltunkat jellemző borzadály néz vissza ránk: a „létező szocializmus” gyakorlati értékhierarchiája, melynek tetején az ugyanazt valló, engedelmes „jó alattvaló”, legalján a hőzöngő, beilleszkedésre képtelen „rossz alattvaló” állt. Csúf képet mutat a tükör, de mi mégsem csodálkozunk nagyon – ez egy történeti tükör, ami benne látható, az társadalmunk történeti állapota, a magunk történeti állapota, az iskoláink történeti állapota.

A vonásegységek révén kirajzolódó két elmosódott csoport jelenünk két jellegzetes társadalmi rétege: a sikeres fogyasztóké és a státusukban, biztonságukban, kapcsolataikban megingott sikerteleneké. Kissé még elnagyolt, nem elég részletgazdag ez a kép, itt-ott bizonytalan a hozzá fűződő értékelés. A sikeres fogyasztók (megrendelők) éppúgy átcúsúzhatnak a negatívan értékelt követelőző csoportba, mint a sikertelenek.

Térjünk vissza most a 30–60 évesek 83%-át kitevő szülők sokmilliós tömegéhez, és tegyük fel a kérdést: a rájuk vonatkozó értékelés két fő csoportja (az eminensek és a renitensek) vajon milyen arányban vannak jelen ebben az irtatlan sokaságban? Mindenki, aki ült már szülői értekezleten, tudja, hogy valaki mindig akad, aki elvállalja, hogy beszedi az osztálypénzt vagy részt vesz a szülői munkaközösség áldozatos munkájában, de azért nincs olyan nagy tülekedés

ezekért a nemes szerepekért. Mindenki, aki ült már szülői értekezleten, ácsorgott hosszasan az iskola folyosóján a tanári fogadóórák alkalmával, tudja, hogy mindig akad egy-két szülő, akinél elszakad a cérna, és sírva fakad vagy dühbe gurul és vádaskodni kezd, de azért ez is inkább kuriózum, mint általános szülői viselkedési mód.

Ennyire előítéletesek lennénk, vagy egyszerűen csak az a helyzet, hogy az iskola olyan szerephelyeket és megnyilatkozási lehetőségeket tart fenn a szülők számára, olyan útvonalakat a szülő–pedagógus kommunikáció számára, ahol ez és ennyi, ami látható belőlük? Mik ezek az útvonalak és szerephelyek?

Az iskola és a szülők periodikusan ismétlődő találkozásai – a szülői értekezletek és a fogadóórák – információcserére, tartalmas beszélgetésre, tényleges problémamegoldásra tökéletesen alkalmatlanok még akkor is, ha névleg ezzel a céllal kerülnek megrendezésre. Valójában a hierarchikus működés legitimitációját szolgálják ezek a találkozások: az iskola a szülők felé is demonstrálja és időről időre megerősíti a hatalmát, kijelöli a helyüket hierarchiája névleg magas, valójában meglehetősen alacsony szintjén. Beülteti őket az iskolapadba, és frontális szöveget intéz hozzájuk: tájékoztat, értékkel, utasít. Sorban állva várakoztatja őket a folyosón, majd (mindegyikükre rövid időt szánva) engedélyezi a színe elé jutást, végül a behúzott füllel-farokkal távoztat.

A szülők többsége – engedelmes alattvalóként – a kotta szerint járja ezt a táncot: jegyzetel, bólogat, lehajtott fejjel sopánkodik vagy együtt örvendezik a tanárral. De nem mindenki. Gyakori panasz, hogy épp azok a szülők nem járnak szülői értekezletre, fogadóórára, akik gyerekével valóban probléma van. Miért járnának? Nekik tényleg segítségre lenne szükségük, arra pedig ebben az elrendezésben sem hely, sem idő, sem mód nincsen. Kevés kivétel azonban mindig akad: ők a balhéző szülők. Nagyon fontos szereplők, az egész legitimitációs körtánc értelmét veszítené nélkülük. Deviónsok nélkül honnan is tudhatnánk, hogy mi rendben vagyunk? A pusztán tény, hogy jelentősebb nyelvbontás nélkül végig tudtuk mondani a mondókánkat, önmagában még nem biztosítana elegendő társas megerősítést az egyébként elképesztően fölösleges és megnyomorító törzsi rítus fenntartásához. A jelenlevő vagy a helyzetben implikált kisebbik alattvaló (a tanár számára a szülő és mindkettőjük számára a gyerek) léte megerősíti, a devións szülő látható jelenléte viszont minden résztvevő számára abszolút és megkérdőjelezhetetlen módon stabilizálja a törzsi együvé tartozást. Ugyanúgy egyébként, mint a devións diákok jelenléte az osztályban és a devións tanároké a tantestületben.

A renitensek jól látható, mindenkinek fontos csoportja után foglalkozzunk most az eminensekkel. A ritualizált szülő–tanár együttlétek csúcса az eszemká (szülői munkaközösség): az osztály eszemkája, az iskola eszemkája és az egész piramis csúcсán nagyon-nagyon modern, szörnyen demokratikusnak látszó és egészen fölösleges módon az iskolaszék elit eszemkája. Szülői munkaközösség a legdemokráciafosztottabb időkben is volt, nagyjából annyi konstruktív lehetőséggel és szereppel, mint a magyar-szovjet baráti társaságoké. Szedték az osztálypénzt, virágot vettek belőle a tanároknak pedagógusnapra és évszázóra, büfét biztosítottak az osztálybulikhoz, és a szülői értekezleteken néha azzal zaklatták a fáradt szülőket, hogy tessenek cserepes virágok behozásával részt venni az osztályterem szépítésében. Évente egy, legfeljebb két alkalommal egy szobában ülhetnek az igazgatóval, és meghallgathatták, mennyi sok szép dolog történik az iskolában a diákok testi és lelki épülésére. Buzgó munkálkodásuk egyik legfőbb jutalma éppen ez volt – pár órán keresztül egy levegőt szívhatni az igazgatóval – a másik legfőbb jutalma pedig az, hogy az évek során bizalmas viszonyba keveredhettek gyerekük tanító nénijével.

Bár jó másfél évtizede is van már annak, hogy a magyar-szovjet baráti társaságok eltűntek a rendszerváltás süllyesztőjében, a ránk köszöntött demokrácia iskoláiban az eszemenkák élnek és virágoznak. Igaz, hogy a nevük azóta szülői szervezetre változott az oktatási törvény szövegében, és annyi jogot kaptak, hogy azt a legboldogabb skandináv szülők is elirigyelhették, de ettől még talpig eszemenkák maradtak. Ma sincs más alapja a létüknek, mint az, hogy az iskola összehívja őket, ma sem csinálnak mást, mint hajdanán. Továbbra sem a szülőknek fontos, hogy jelen legyenek az iskolában, hanem az intézménynek fontos, hogy a hierarchiájába beszippanston tízegynéhány szülő, akik a továbbiakban – megsokasodott szülői jogok ide vagy oda – valójában pusztán szimbolikus módon jelenítik meg a szülőket az intézménypiramis csúcsain. Rendes, békebeli eszemenkák ez a javából még akkor is, ha a törvény szerint olyan nagyságrendű kérdésekben, mint az iskolai házirend elfogadása vagy az igazgatóválasztás, ki kell kérni a véleményüket.

Apró elmozdulások – az apró elmozdulások kísérletei – azonban tapasztalhatók. Egyre több iskolában kísérleteznek ún. szülői klubokkal, néhány bátor tanár olyan osztálykirándulásokat, szabadidős programokat szervez, ahova diákjai szüleit, testvéreit is meghívja. A rendszer logikáját azonban sem az előbbi, sem az utóbbi próbálkozás nem képes áttörni. Miért? A szülői klubok gyakorlata általában afféle reszocializációs, népnevelői próbálkozás az iskola részéről: egy-egy (a pedagógusnak fontos) nevelési kérdés ismertetésére meghívják egy szakembert, aki felvilágosítja a megjelent szülőket arról, hogy „a tudomány mai állása szerint” mi a szép, a helyes, mi a teendő, ha a gyerek nem tanul vagy verekszik. Kevés szülőt csábít be a fakanál mellől az iskolába ez a remek lehetőség, ami nem nagy csoda – a felnőtt ember nem rajong azért, ha éretlen tacsónak nézik és kioktatják. A szülőkkel közös focizás más okból hatástalan kísérlet a normális pedagógus-szülő kommunikáció megteremtésére. Az oldott, barátkozós légkör lehet nagyon kellemes, de inkább a jóleső bratyizás, a nyájas magánemberi csevely lehetőségét nyújtja (különösen a gyerekek jelenlétében), mint a felelős együtt gondolkodás, helyzetértékelés, problémamegoldás esélyét. Az iskola, a pedagógus az első esetben benne ragad a nevelési helyzet feloldhatatlan aszimmetriájában, a másodikban radikálisan megtagadja, hogy egyáltalán szereplője lenne annak, amennyiben úgy tesz, mintha inkább kedves ismerős vagy távoli családtag volna. Nincs mit csodálkozni azon, ha ezeket a nagyszerű alkalmakat is kizárólag azok a szülők veszik igénybe (azok közül is meglehetősen kevés), akik szülői értekezletre és fogadóórára is járni szoktak, és még ők is inkább az udvariasságukkal, mintsem a konstruktivitásukkal vannak jelen – ez a két helyzet ugyanis egyáltalán semmi lehetőséget nem kínál a konstruktív jelenlétre.

Megvan tehát a két markáns szülői csoportunk, de hol marad a többi? Ha egy emberi kapcsolatrendszer hatalmi szempont vezérel és uralmi szemlélet hat át, abban egyfelől elképesztően gyorsan romlik az észlelés pontossága, másfelől emberek, tények, helyzetek, folyamatok garmadáit maradhatnak észrevétlenek.

Vessünk egy pillantást a tabella legaljára, az alig 2-3 szavazattal méltányolt szülői jó tulajdonságokra. Némi (számszerűen csekély) pozitív jelentősége van annak, ha egy szülő szereti és ismeri a gyermekét. És még különböző fura szokásai, hagyományai, értékei, nevelési tapasztalatai is lehetnek, amik ugyan sok vizet nem zavarnak (mindössze két említésre méltatjuk), de azért színesítik a képet. Kedves véleménynyilvánítók! Nem erről kellene elsősorban és a legsürgősebben beszélnünk? Nem ezt kellene hirtelen-hamarjában felfedeznünk? Nem ez lenne a legfontosabb tartalma annak a „partneri viszony”-nak és együttműködésnek, amit annyira értékelünk és áhítunk, de amiről csak az anyagi támogatás, az abszolút értékegyezés, a társadalmi munkában végzett tornaterem-meszelés és a petíciógyűjtés jutott az eszünkbe? Lehetséges, hogy alig ketten-hárman gondoljuk fontosnak

azt a mérhetetlenül sok ismeretet és helyzetmegoldó tapasztalatot, amit a szülők hatszor-tizenhatszszor 356 nap alatt szereztek, azt az érzelmekkel átjárt, elmélyített tudást, amivel a gyerekek jókedvét, rosszkedvét, szokásait, indulatait, lelkesítésének vagy megnyugtatójának módjait kiismerték? Lehetséges, hogy mindössze ketten gondoljuk említésre méltónak, hogy milyen jó és hasznos a gyerekek iskolai nevelésében, ha megismerjük – és értékesnek ismerjük el – a szülei hagyományait, kultúráját, vallását, etnikumát, hobbijait, a számukra fontos testi, lelki, közösségi, spirituális értékeket? Azt, hogy jó, ha ezekből sok van?

A kérdés nem az, hogy előítéletesek vagyunk vagy előítélettől mentesek. A kérdés nem az, hogy a szülők nagyon nagy többségükben jók vagy rosszak. A kérdés az, mi az a helyzet, amiben előre kódolt, hogy csak így fordulhatunk feléjük, csak ennyit láthatunk, értékelhetünk belőlük, csak ennyit akarhatunk tőlük. A kérdés az, hogyan változtatható meg az a helyzet, ami ilyen előítéletekkel és érzékcsalódásokkal terheli meg olyan emberek kapcsolatát, akiknek közös feladataik, felelősségük van, akiknek nagyon sok dolguk lenne egymással és a rájuk bízott gyerekekkel.

A szülőkről szóló értékelésnek nekem ezek a tanulságai. Szomorúak, de fontosak. „A valóságtól való elfordulás maga is valóság” – idézi a kiváló Sebastian Haffnert a szintúgy kiváló Bihari Péter a mai Élet és Irodalomban. Bibói gondolat – teszi hozzá. (Bihari Péter: Őskatasztrófa és a főbűnök. Élet és Irodalom, 2008. június 20. – A szerk.)

Kádár Judit